

68-ideologi kidnappade kristen Israelopinion

Strax före sommaren kom forskaren Johan Sundeen ut med rapporten "När teologi blev 68-ideologi", som beskriver hur etableringen av en Israelfientlig opinion inom svensk kristenhet åren 1967-1982 gick till.

Rapporten är utgiven av Clapham-institutet och finansierad av Shalom över Israel och skildrar en utveckling som fick sin höjdpunkt i och med att Yasser Arafat inbjöds till Sverige år 1983. Med ett halvårs distans till rapporten så är det mest frapperande i dag för Johan Sundeen den extrema tidsandan som rådde under den aktuella perioden.

– Den är väsensskild från det som vi har i dag, ändå är detta materia av dagsaktualitet. Även om tidsandan har förändrats finns antisemitiskt laddade tankefigurer kvar trots att de inte alltid artikuleras, säger Johan Sundeen och exemplifierar med bilden som mycket medvetet spreds av Israel som en främmande kolonialmakt som underkuvar den palestinska lokalbefolkningen.

– Nyligen uttryckte Anna Ardin, den politiska diakonins förgrundsgestalt, sig exakt på detta sätt. Och senast i veckan fick jag frågan under en föreläsning: "Får inte Israel kritiseras?" Jo, absolut, men på lika villkor som alla andra, inte i en särskild kategori och

Foto: Logik Förlag

Radio Islams grundare Ahmed Rami blev känd för sin antisemitiska propaganda. Företrädare för radiokanalen dömdes två gånger för hets mot folkgrupp. Två Uppsalateologer försvarade Rami i förtalsrättegången.

inte med en helt annan måttstock, blev mitt svar.

Johan Sundeen, som till vardags är verksam vid högskolan i Borås, beskriver hur han har blivit kontaktad av andra forskare i en sekulär kontext som har blivit oerhört intresserade av det ämne han berör i rapporten.

– Det har varit lite utforskat – likt en vit fläck på kartan, sammanfattar han.

Rännil blev stor flod

Docenten i idéhistoria från Lunds universitet beskriver i sin rapport bakgrunden till att den lilla rännil som 1965 startade i vissa vänsterkretsar kunde växa till en stor flod som påverkade både kyrka och samhälle:

– Nyckelpersoner hade politiskt stöd och fick så småningom därför många plattformar att agera utifrån: den mediala, den kyrkliga, den politiska och den akademiska. Dessa plattformar förstärkte varandra, men den politiska plattformen var den viktigaste, säger han och konstaterar att socialdemokraten och Uppsala-teologen Sigbert Axelsson själv skrev i Palestinsk front att dessa värderingar är mer politiska än teologiska.

– På seminariet när vi släppte rapporten uttryckte den socialdemokratiska professorn Ulf Bjereld att ett fokus på 1968 var helt befogat. Han höll även med om att det handlade mer om politik än om teologi. Det är väldigt intressant att en framstående professor säger så, resonerar Johan Sundeen, men nämner samtidigt Anna Karin Hammar, socialdemokrat och ledande kyrklig förespråkare för totalbojkott av Israel, som menar att han felaktigt framställt det som att vänstervågen var externt betingad.

– "Det här kom inifrån kyrkan själv", hävdar hon. Men de interna strömningarna var sekundära. Den externa påverkan var avgörande.

Två flugor i en smäll

Johan Sundeen beskriver hur Palestinagrupperna hade målet att erövra två arenor: Kyrkorna och S-partiet.

Den nya anti-israeliska opinionen i svensk kristenhet etablerades av författare med tydlig socialistisk profil, konstaterar docent Johan Sundeen.

– Därför var det klang och jubel hos strategiskt begåvade personer hos Palestinagrupperna när de socialdemokratiska teologerna Sigbert Axelsson och Carl-Henric Grenholm anslöt sig till deras kamp, förklarar han och menar samtidigt att det även handlade om ett internationellt taktiskt spel där socialdemokratin använde sig av tidsandan.

– Det fanns både inrikespolitiska och utrikespolitiska skäl. Det gällde att inte förlora de "unga arga" till kommunisterna. Inrikespolitiskt var det då strategiskt lyckosamt med bilder på Ingvar Carlsson och Mugabe, samt Olof Palme och Castro. Detta stoltserar man

inte med idag, då det mest framstår som ett varnande exempel på att bli tidsandans slav.

Johan Sundeen menar att Kalla kriget-kontexten är en väldigt viktig utrikespolitisk pusselbit. Perioden föregicks av avkoloniseringen och nya stater som anammade ett socialistiskt samhällssystem.

Sverige blev som självutnämnd världssamvete en frontnation när kampen mellan demokratier i Väst och diktaturer i Öst förvandlades till ett nord-syd perspektiv, där rik och fattig, kolonisations- och lokalbefolkning istället ställdes mot varandra.

Israel passade inte in i denna mall. Warszawa-paktens propaganda och Sovjetunionens orientering bort från Israel till förmån för arabvärlden och palestinierna fick därför tydliga återverkningar även i Sverige.

Inte minst på Teologiska fakulteten i Uppsala.

Profan ideologi styrde

Profan ideologi med Moskva som avsändare konkurrerade ut teologi när Israelvännerna tappade tolkningsföretret inom delar av svensk kristenhet.

"För en kristen marxist som Per Frostin antog diktatorer som Fidel

Frikyrkliga Kristet Forum lovordade Staffan Beckmans Palestina-böcker trots hans nära kontakter med terrororganisationen PFLP och dess operations-chef Wadie Haddad, som organiserade spektakulära flygkapningar och bombattentat runt om i Europa.

Castro, Mao Zedong och Ho Chi Min profeters skepnad", konstaterar Johan Sundeen.

Han beskriver i sin rapport, som är en fortsättning på studien "68-Kyrkan: Svensk kristen vänsters möten med marxismen 1965-1989", hur Israel i kristna studentrörelsens tidning Kristet Forum beskrevs som en kolonial och implicit "rasistisk statsbildning vars existens grundar sig på andra människors djupa ofrihet".

Den nya anti-israeliska opinionen i svensk kristenhet etablerades av författare med tydlig socialistisk (och ateistisk) profil. Jan Myrdal, Jan Guillou och Göran Palm var några av de stora namnen. Staffan Beckman skrev böcker och var initiativtagare till Palestinsk Front, samtidigt som han var språkrör för den marxist-leninistiska och militanta PLO-grenen PFLP.

Rapportens författare beskriver hur Jan Myrdal var inbjuden till Frikyrkliga studentrörelsens vintermöte 1967 och Staffan Beckmans Palestinaböcker lovordades i Kristet Forum.

Att Beckman hade nära kontakter med terrororganisationen PFLP och dess operationschef Wadie Haddad, som organiserade spektakulära flygkapningar och bombattentat runt om i Europa, utgjorde inget hinder för den kristna hyllningskören.

► Det finns i rapporten paralleller till Jan Guillous och Peter Bratts IB-avslöjande år 1973, som också skulle förankras kyrkopolitiskt. Strax efter sina artiklar i Folket i Bild kulturfront träffade Jan Guillou Bo Wirmark från den socialdemokratiska broderskapsrörelsen, som i dag heter ”Tro och Solidaritet”.

”Vi träffades i Uppsala och diskuterade hur man skall ta upp IB-frågan internt i det socialdemokratiska partiet” berättar Jan Guillou i IB-förhören.

Ahmed Ramis försvarare

Den sovjetiska säkerhetstjänsten KGB gav pengar, vapen och instruktioner till palestinska terrororganisationer i Mellanöstern i ett försök att dra uppmärksamhet från Kalla kriget-perspektivet.

Den internationella bakgrunden var att Israel vann sexdagarskriget och att Sovjet och Warszawa-pakten övergav Israel.

I Sverige ställde den kristna vänstern upp på ideologisk grund. Arabvärlden räknades helt enkelt bort när konflikten avgränsades till Israel och palestinierna.

– 68-vänstern var marxist-leninistisk men inledningsvis inte så Moskva-trogen – även om den blev det mer efter hand – men just i synen på judarna var de Moskva-trogna hela tiden, konstaterar Johan Sundeen.

Processen kring Ahmed Rami, som blev fälld för förtal, finns också beskriven i Johan Sundeens rapport.

– Den är ju ett tidigt varsel om ett mönster som vi ser mycket tydligare i dag, nämligen hur kristen vänster samarbetar med islamistiska krafter, säger han och nämner hur vänsterteologen Sigbert Axelsson återkommande dök upp i antisemitiska sammanhang.

– Han ansvarade för en SVT-dokumentär om Israel/Palestina-konflikten som fälldes av Radionämnden och försvarade även Ahmed Rami när han fälldes i förtalsrättegången.

68-offensiven som ledde till Svenska kyrkans och Missionsförbundets (dagens Equmenia) omsvängning i Israel-frågan tog många på sängen. ”Förflyttningarna i Mellanösternfrågan inom delar av den svenska kristenheten tycks snarare ha väckt förvåning än vrede” skriver Johan Sundeen men till-

Foto: Charlott Sundeen

– Det var klang och jubel hos strategiskt begåvade personer hos Palestinagrupperna när de socialdemokratiska teologerna Sigbert Axelsson och Carl-Johan Grenholm anslöt sig till deras kamp, förklarar Johan Sundeen.

lägger: ”Det plötsliga uppvaknandet för vad som höll på att hända inom Svenska kyrkans och Missionsförbundets murar var också omskakande.”

Flydde antisemitiska kampanj

Även responsen från Judisk krönika var under stora delar av 1970-talet passiv. Det var enligt Sundeens rapport först när Jackie Jakubowski blev chefredaktör som en verklig motstrategi började märkas. Jakubowski kom till Sverige som flykting undan den antisemitiska kampanjen i Polen 1970, en kampanj som var ett direkt resultat av Warszawa-paktens omorientering i Mellanösternfrågan.

En annan Uppsala-teolog som nämns av Johan Sundeen är Carl-Henric Grenholm, Svenskkyrklig Israelideolog och professor emeritus i etik.

”Palestinierna önskar utplåna Israel

som stat, vill helt krossa Israel. Detta är helt riktigt – och det är en målsättning vi bör stödja” skrev han 1971.

50 år senare, efter flera debattinlägg i Världen idag av Johan Sundeen och skribenten Johan Westerholm, erkände Grenholm i tidningen att ”det är ytterst olämpligt att över huvud taget använda uttrycken ’utplåna Israel’ och ’krossa Israel’. Dessa uttryck borde jag i min artikel 1971 ha tagit avstånd från.”

– Citatet har funnits tillgängligt i 50 år. Det säger en hel del om åsiktsklimatet på den Teologiska fakulteten i Uppsala. Citatet bekräftar att den här typen av stämningar förekommer och har varit frekventa. Eftersom jag vid återkommande tillfällen har mött påståendet att detta citat aldrig har uttalats, har jag alltid med mig artikeln för att visa att han har skrivit så, avslutar Johan Sundeen.

Redaktionen

Biskop upprörd över kyrkomötets Israel-kritik

Arabländerna med sina drygt 400 miljoner invånare förbjuder inresa för judar och ser den judiska närvaron i en liten landremsa vid Medelhavet som det största problemet i Mellanöstern. Trots detta beslutade kyrkomötet nyligen att utreda om Israel är en apartheid-stat.

– Varför dyker det inte upp någon motion om den folkrättsliga situationen i någon av de i runda slängar 20-talet diktaturer som finns i regionen runt Israel, undrar biskop Sören Dalevi.

Sören Dalevi, biskop i Karlstads stift, är mycket kritisk till att kyrkomötet nu i november beslutade att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att utreda om begreppet apartheid kan användas när man talar om Israel.

– Det är ett mycket olyckligt beslut som kyrkomötet har fattat. Det var dessutom ett splittrat kyrkomöte i denna fråga, det blev 127 - 103, det var alltså en stor grupp som röstade mot motionen. Vi är helt enkelt inte eniga i denna fråga, säger biskop Sören Dalevi till Shalom över Israel.

– Det finns i runda slängar 195 stater i världen. Men det är bara en av dessa 195 stater som med jämna mellanrum dyker upp i kyrkomötets motionsflöde, och det är en stat som geografiskt inte är mycket större än landskapet Småland, konstaterar han.

20-tal diktaturer

– Man skulle kunna tänka att det skulle kunna finnas andra stater som intresserade oss, åtminstone nån gång, som variation. Oavsett vad vi anser om staten Israel. Men uppenbarligen inte. Vi ser inga motioner som adresserar situationen i Kina, i Nordkorea, i Belarus, i USA eller i Etiopien – eller i något annat land för den delen.

Sören Dalevi frågar sig också varför det inte dyker upp någon motion som behandlar den folkrättsliga situationen i någon av de i runda slängar 20-talet diktaturer som finns i regionen runt Israel.

– Vad står denna ensidiga betoning, detta ensidiga fördömande, av Israel för? Det borde kyrkomötet reflektera över, tillägger biskopen, som berättar att när motionen behandlades i ekumenikutskottet, var det en av ledamöterna som

Foto: Öyvind Lund

Biskop Sören Dalevi frågar sig varför det inte dyker upp någon motion som behandlar den folkrättsliga situationen i någon av de 20-talet diktaturer som finns runt Israel.

konstaterade att Svenska kyrkan genom den här typen av motioner ”odlar en egen självbild, snarare än åstadkommer något av värde”

Ägna sig åt dubbelmoral

Sören Dalevi hänvisar även till att Sveriges regering i januari 2020 ställde sig bakom International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA:s) definition av antisemitism, inklusive den medföljande listan med elva exempel. Han citerar exempel nummer åtta på

listan: ”Ägna sig åt dubbelmoral genom att avkräva Israel ett uppträdande som inte förväntas eller avkrävs något annat demokratiskt land.”

– Jag vill påminna om att inget demokratiskt land eller något internationellt organ har fastslagit att Israel utövat apartheid mot palestinier. Och varken Kyrkornas världsråd eller Lutherska världsförbundet har någon position i frågan, säger Sören Dalevi till Shalom över Israel.

Redaktionen